

Wandelen in New York

Irina van Aalst, Rianne van Melik en Jan van Weesep

Colofon

Wandelen in New York

© 2017 Odyssee Reisgidsen

© 2017 Irina van Aalst, Rianne van Melik en Jan van Weesep

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst: Irina van Aalst, Rianne van Melik en Jan van Weesep

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Foto's: Irina van Aalst, tenzij anders vermeld

Kaarten: Barend Köbben (Geografie)

Omslag: naar een ontwerp van De Weijer Design | www.deweijerdesign.nl

Over de auteurs

Irina van Aalst, Rianne van Melik en Jan van Weesep organiseerden jarenlang stadsgeografische excursies naar New York voor hun bachelor studenten van University College Utrecht (UCU) en master studenten van de Universiteit Utrecht (UU). Om hun kennis en ervaringen te delen verscheen in het vakblad Geografie tussen 2007 en 2012 een reeks artikelen over recente transformaties en nieuwe stedelijke projecten in New York, telkens voorzien van een stadswandeling. Deze reisgids is grotendeels gebaseerd op desbetreffende artikelenreeks. Alle wandelingen zijn echter herzien en geactualiseerd. Irina van Aalst werkt momenteel bij de Universiteit Utrecht, Rianne van Melik bij de Radboud Universiteit en Jan van Weesep is met emeritaat.

Met bijzondere dank aan

Gemmeke van Kempen, Ronald Kranenburg en Barend Köbben van Geografie. Ronald gaf toestemming om de wandelingen opnieuw te publiceren en Barend heeft alle kaarten belangeloos getekend cq. geactualiseerd. Tevens dank aan de studenten van UCU en UU die mee zijn geweest op de excursies en met hun veldwerk hebben bijgedragen aan onze kennis over de verschillende buurten van New York.

Volg Odyssee Reisgidsen op Facebook en Twitter

www.odyssee-reisgidsen.nl | info@odyssee-reisgidsen.nl

Foto omslag paperback: Wandelen langs de nieuwe woontorens aan het Hudson River Park

Foto titelpagina: Wandelaars op de Brooklyn Bridge

Foto pag. 5: Zicht op Park Avenue Midtown vanuit kantoorgebouw

ISBN 978-94-6123-040-9

Voorwoord

De gids Wandelen in New York bestaat uit zeventien wandelroutes en, als extra, een fietsroute in verschillende buurten van New York. Niet alleen het Vrijheidsbeeld, de Empire State Building, de Brooklyn Bridge en het Central Park maken deze stad uniek. Ook minder bekende gebouwen en gebieden zijn de moeite van een bezoek waard. In de loop van haar 400-jarige geschiedenis heeft New York verschillende fasen doorgemaakt die hun sporen in de gebouwde omgeving achterlieten. Op de ene plek zien we restanten van de historische handelsnederzetting, even verderop de stille getuigen van het industriële tijdperk. Op andere plaatsen zijn oude havenloodsen veranderd in sportcomplexen, kantoorgebouwen in gebruik genomen als luxe appartementen en creatieve bedrijfjes gevestigd in de fabriekspannen van weleer. Hoe dit patroon zich ontwikkelt verschilt van buurt tot buurt en varieert in de tijd.

Dit boek vertelt het verhaal achter de bekende skyline van New York. De wandelingen leiden je langs buurten op Manhattan, Brooklyn, Bronx en Queens. Dankzij het overzichtelijk genummerde stratenpatroon is het bijna onmogelijk te verdwalen. Gewapend met kaart en het achterliggende verhaal wordt wandelen door New York een feest van verwondering én herkenning.

Veel wandelplezier,

Irina van Aalst, Rianne van Melik en Jan van Weesep

Tips

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen? Laat het ons weten! Of heb je tips over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag!

Stuur een email naar: info@odyssee-reisgidsen.nl.

Inhoudsopgave

Inleiding New York

Van Hollandse kolonie tot wereldstad 7

Wandeling 1 | Lower Manhattan

De canyons van Wall Street 28

Wandeling 2 | Chinatown en Little Italy

Etnische enclaves 39

Wandeling 3 | SoHo

Van industriewijk tot consumptielandschap 47

Wandeling 4 | Greenwich Village en East Village

Dorpsgemeenschappen in een wereldstad 56

Wandeling 5 | Stuyvesant Town en Gramercy Park

Van wie is de stad? 62

Wandeling 6 | Chelsea

Toerisme, koffie en kunst aan de Westoever 71

Wandeling 7 | Times Square

Centrum van de wereld 78

Wandeling 8 | Midtown Manhattan

Architectuurgeschiedenis in een notendop 87

Wandeling 9 | Central Park en Upper East Side

Groene oase aan de goudkust 95

Wandeling 10 | Harlem

Getto van weleer 104

Intermezzo

Op de fiets rondom Manhattan 112

Wandeling 11 | South Bronx

Uit de as herrezen 120

Wandeling 12 | Brooklyn Heights en Dumbo (Brooklyn)

Oude en nieuwe elitebuurten 129

Wandeling 13 | Williamsburg (Brooklyn)

De hipste buurt van New York 136

Wandeling 14 | Red Hook (Brooklyn)

Een vergeten hoek van de stad 144

Wandeling 15 | Coney Island (Brooklyn)

Pretpark 'oude stijl' 151

Wandeling 16 | Jackson Heights (Queens)

Tuinstad in de metropool 158

Wandeling 17 | Jersey City

Jersey City hoort ook bij New York 164

Van Hollandse kolonie tot wereldstad

Vrijheidsbeeld

New York City: ook als je er nooit bent geweest, herken je de beelden van de skyline en de drukte op straat. De stad figureert in tal van reclames, boeken, films en tv-series. Het Vrijheidsbeeld, de Empire State Building, de stroom gele taxi's op Broadway, de Brooklyn Bridge en de joggers in het Central Park zijn bekende iconen van de New Yorkse stedelijkheid. Maar niet alleen deze symbolen maken de stad uniek. Ook de kleinschaligheid van Manhattan is on-Amerikaans; het eiland is lopend te doorkruisen. Dankzij het overzichtelijk genummerde stratenpatroon is het bijna onmogelijk er te verdwalen. Achter de bekende beelden gaat echter een wereld schuil van minder prominente gebouwen en voorzieningen. Ook buurten die niet vanzelfsprekend behoren tot de toeristische trekpleisters zijn de moeite van een bezoek waard. Evenals plekken die in alle reisgidsen zijn opgenomen, maar waarvan het achterliggende verhaal minder bekend en soms verrassend is.

Geschiedenis in het kort

In 1609 werd de natuurlijke haven aan de oostkust van het Noord-Amerikaanse continent 'ontdekt' door **Henri Hudson**. In 1626 kocht Peter Minuit het eiland Manhattan van de Canarsie-indianen voor een handvol snuisterijen ter waarde van 60 gulden. Nieuw-Amsterdam werd een handelspost van de West-Indische Compagnie. Over de daaropvolgende geschiedenis van de kolonie en de roemruchte 'Directeur-Generaal' **Peter Stuyvesant** door het terugvinden van een omvangrijk archief rond 1960 veel bekend geworden.

Nieuw-Amsterdam komt uit de stukken naar voren als een smeltkroes van mensen met sterk uiteenlopende achtergronden en vormde daardoor een scherp contrast met de omliggende Engelse koloniën. Op basis van archiefstukken en het ‘*New Netherlands Project*’ typeert de Amerikaan Russell Shorto in zijn boek ‘Nieuw-Amsterdam; de oorsprong van New York’ de bevolking als kosmopolitisch en tolerant. Een samenleving met een voor die tijd ongewoon accent op individuele vrijheid en een grote mate van culturele diversiteit en sociale menging. Hij ziet dat als de ‘Hollandse’ erfenis die de New Yorkse samenleving van tegenwoordig nog steeds kenmerkt. Andere overblijfselen van de korte ‘Hollandse’ periode zijn een paar gebouwen (zie wandeling 1) en vooral straat- en plaatsnamen op Manhattan en in de wijde omgeving – zij het dat veel van deze namen tijdens het latere Engelse bewind zijn verbasterd.

New York City groeide uit van een dorp aan de haven tot een industriestad en uiteindelijk tot een van de belangrijkste financiële centra ter wereld. De Onafhankelijkheidsoorlog (1775-1783) had enorme gevolgen voor de stad. Aan het eind van die oorlog lagen grote delen van de stad in puin en vertrokken veel burgers van Engelse afkomst naar Canada. Dit was schadelijk voor de stedelijke economie. Even functioneerde New York als hoofdstad van de nieuwe federale republiek en werd George Washington er als president beëdigd. Maar al snel vertrok de regering naar Philadelphia waar de volksvertegenwoordiging vóór de opstand had vergaderd en de onafhankelijkheid werd uitgeroepen. Om de politieke verhoudingen tussen de zuidelijke en de noordelijke staten in evenwicht te houden, werd uiteindelijk het nieuwgebouwde Washington de hoofdstad van de nieuwe republiek. New York wist wel belangrijke financiële functies aan zich te binden. Aan het begin van de 19de eeuw ontstond door de aanleg van het Eriekanaal – een van de belangrijkste publieke werken van die tijd – een uitstekende verbinding tussen de Atlantische haven en de landbouwmarkten van het Middenwesten en werd New York het belangrijkste handelscentrum van de Oostkust. Vervolgens wisselden perioden van groei zich af met tijden van stagnatie.

Stedelijke ontwikkeling

Ruimtelijk gezien werd de stedelijke ontwikkeling op Manhattan gekenmerkt door een gestage groei in noordelijke richting. In de 17de eeuw leefden er alleen mensen op het uiterste zuidelijke puntje. Langzamerhand verstedelijkte het hele eiland, tot aan het einde van de 19de eeuw de noordpunt werd bereikt. Inmiddels was ook de ‘sprong over de rivier’ gemaakt en veranderden de *Outer Boroughs* van agrarisch velden in voor forensen aantrekkelijke buitenwijken en uiteindelijk in stedelijke gebieden.

Met de groei van de stad groeide ook het aantal inwoners. Kort na de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten in 1783 werden er in de eerste volkstelling ruim 33.000 inwoners geteld; in 1890 was de bevolking gegroeid tot 1,5 miljoen. Na de samenvoeging van de vijf stadsdelen (Boroughs: Manhattan, Brooklyn, Queens, Bronx, en Staten Island) in 1898 woonden er bijna 3,5 miljoen mensen in de stad. New York werd daarmee de grootste stad van de Verenigde Staten. Na een terugval van acht naar zeven miljoen tussen 1950 en 1970, was het bevolkingsaantal in 2016 bijna 8,5 miljoen inwoners. Hiervan wonen de meeste mensen in Brooklyn (2,6 miljoen) en Queens (2,3 miljoen), gevolgd door Manhattan (1,6 miljoen), Bronx (1,4 miljoen) en Staten Island (0,5 miljoen). Immigratie is nog steeds de drijvende kracht achter deze bevolkingsgroei. Ruim 40 procent van alle New Yor-

kers is afkomstig uit het buitenland. In de 19de eeuw kwamen de immigranten vooral uit Europese landen – afhankelijk van politieke en economische omstandigheden in herkenbare golven uit onder andere Ierland, Duitsland, Midden- en Oost-Europa, Rusland en Italië. In de loop van de 20ste eeuw is door veranderende wetgeving het accent verlegd naar de rest van de wereld en zijn de grootste groepen migranten afkomstig uit Latijns-Amerika en Azië. Opvallend is dat deze immigranten bij vestiging in New York elkaar nog steeds opzoeken. De stad wordt dan ook gekenmerkt door een rijk pallet van etnische buurten, zoals Chinatown en Little Italy (zie wandeling 2).

Deze bevolkingsgroei vertaalde zich ook ruimtelijk. De elite en de groeiende middenklasse trok naar buurten met nieuwbouwwoningen. Vooral na de grote brand in 1835 toen veel woningen aan de zuidkant van Manhattan in rook opgingen, en na de aanleg van Central Park in 1860, werd dit proces voortgezet in noordelijke richting. De Upper East Side (zie wandeling 9) en de Upper West Side wonnen aan populariteit. De achtergebleven woningen in de oude buurten kwamen beschikbaar voor immigranten. Daar werd ook de industriële bedrijvigheid gevestigd wat – met de regelmatig voorkomende branden – een extra reden was voor meer welvarende bewoners om te verhuizen naar nieuwbouwwoningen elders in de stad. Op den duur werden de sloppenwijken gesaneerd en vervangen door *tenements*, gestapelde woonblokken in hoge dichtheden, zoals bijvoorbeeld in de Lower East Side. Op andere plaatsen werden industriële *lofts* gebouwd waardoor meer homogene werkgebieden ontstonden, in bijvoorbeeld SoHo, ten zuiden van Houston Street (zie wandeling 3), en het Garment Center noordelijk van 32nd Street.

Vanaf het begin van de 20ste eeuw verbeterden de verkeersverbindingen binnen de stad, door de bouw van bruggen, spoorwegen en de aanleg van de metro. Brooklyn groeide al snel uit van een verzameling forensennederzettingen tot een industrieel stedelijk gebied. Op Manhattan ontwikkelde Midtown zich als tweede stadscentrum mede door de bouw van Grand Central Terminal en Pennsylvania Station, de grote stations voor nationale en regionale treinen (zie wandeling 7 en 8). Zo ontstond het klassieke stedelijke patroon met op Manhattan twee centrale stadscentra: Downtown en Midtown.

Stratenpatroon

Een van de meest karakteristieke aspecten van New York is het stratenpatroon. De verkaveling van Manhattan bestaat grotendeels uit regelmatige bouwblokken liggend tussen brede van zuid naar noord lopende avenues waarvan de meeste worden aangeduid met een nummer. De straten die van oost naar west lopen hebben eveneens een regelmatig verlopende nummering en de aanduiding East of West afhankelijk van de ligging ten opzichte van Fifth Avenue. Dit rationele patroon maakt het navigeren door de stad voor zowel bewoners als bezoekers gemakkelijk. Het rechthoekige stratenpatroon stamt uit 1811 en was het werk van een kleine commissie; het staat daarom bekend als het Commissioners Plan. Het werd toegepast in het gebied dat nieuw ontwikkeld moest worden. Dit betekent dat in het oudere, al bebouwde zuidelijke deel van Manhattan de straten eigennamen hebben en een grilliger patroon volgen.

De keuze voor het regelmatige patroon (*The Grid*) was niet bijzonder. Dat werd